

એક જીવંત દીવાદાંડી

તોફાની પવનને લીધે ઉછળતાં અને ઘસમસતાં સમુદ્રનાં મોજાંઓ ન્યૂપોર્ટ બંદરના કિનારા સાથે અથડાતાં હતાં. તોફાની આબોહવા હોવા છતાં ચાર તોફાની કિશોરો સમુદ્રમાં નૌકા વિહાર કરતા હતા. એવામાં અચાનક સમુદ્રમાં તોફાન આવ્યું અને સમુદ્રનાં ઉછળતાં મોજાંઓની ઝાપટને કારણે હોડી ઊંઘી થઈ ગઈ. કિશોરો તો “બચાવો, બચાવો”ની બૂમો પાડવા લાગ્યા.

લાઈમ રોક પરની દીવાદાંડી પાસે ઊભેલ ૧૬ વર્ષની એક છોકરીની નજર તેમના પર જો પડી ન હોત તો ચોક્કસ તે ચારેયે પોતાની જિંદગીથી હાથ ધોઈ નાખ્યા હોત !

તે છોકરીનું નામ હતું આઈડા લ્યૂસ. જિંદગીને જોખમમાં નાખી આઈડાએ તોફાનમાં ફસાયેલા છોકરાઓને બચાવવા પોતાની હોડીને સમુદ્રમાં ભતારી.

છોકરાઓ તો પાણીનાં મોજાંની પાછળ ઘસડાતા જતા હતા. તેનો તો જીવ ગભરાતો હતો કે કદાચ તેઓ ડૂબી ન જાય !

આઈડા જ્યારે (એક) પહેલા છોકરા પાસે પહોંચી ત્યારે તે છોકરો હોડીમાં ચઢવા ગયો; તો હોડી ઊંઘી થવા લાગી. અને તે ફરીથી પાણીમાં ડૂબકી ખાઈ ગયો. પરંતુ આઈડાએ તેને પૂરી કાબેલિયતથી હોડીમાં ખેંચી લીધો.

ઘીરજ અને વિશ્વાસથી તેણે બાકીના ત્રણ છોકરાઓને પણ બચાવી લીધા. પરંતુ તેનું કામ હજુ બાકી હતું. એ ડગમગેલી નૌકા, અને તે ચારેય છોકરાને કિનારા સુધી લઈ જવાના હતા. ચારેય છોકરાઓ હોડીમાં થાકીને લોથપોથ બેઠા હતા.

આઈડાએ ખૂબ જ સાવધાનીપૂર્વક થોડી જ વારમાં નૌકાને શંક દ્વીપના કિનારે સહીસલામત પહોંચાડી દીધી. ચારેયની જિંદગી બચાવ્યાનો આનંદ તેના મોં પર વર્તાતો હતો.

ચારેય છોકરાઓ શ્રીમંત હતા. તેઓ ધારત તો ગરીબ આઈડાને મદદ કરી શકત. પરંતુ તેમણે તો પોતાના પરિવારના સભ્યોને વાત પણ ન કરી કે એક છોકરીએ તેમની જિંદગી બચાવી હતી.

આ વાતની તો લોકોને અગિયાર વર્ષ પછી ખબર પડી કે જ્યારે ઘણા બધા લોકોને મોતના મોંમાંથી બચાવવા બદલ આઈડાની ખ્યાતિ ચારે બાજુ પ્રસરવા લાગી.

આઈડા સીધી-સાદી છોકરી હતી. તેને પ્રસિધ્ધની બિલકુલ ઈચ્છા ન હતી.

આઈડાએ જ્યારે તે ચાર કિશોરોના જાન બચાવ્યા હતા ત્યારે તેને લાઈમ રોક પર આવ્યાને માંડ ત્રણ મહિના થયા હતા.

તે પોતાનાં મા, ભાઈઓ અને બહેનો સાથે ૧૮૫૮માં પોતાના પિતા સાથે રહેવા આ નવા મકાનમાં આવી હતી. તેના પિતા કપ્તાન હોસી લ્યૂસ ત્યાંની દીવાદાંડીના રક્ષક હતા.

સોળ વર્ષની નાની ઉમરમાં તો તે ન્યૂપોર્ટ તરવામાં અને નૌકા ચલાવવામાં સૌથી કુશળ ગણાવા લાગી હતી.

લાઈમ રોક પર આવ્યાને થોડા સમય બાદ તેના પિતા કપ્તાન લ્યૂસ, લકવાની બીમારીને કારણે અપંગ બની ગયા.

હવે આ કુટુંબની જવાબદારી આઈડાને શિરે આવી.

તે અને તેની મા સમુદ્ર પર નજર રાખતી અને દીવાદાંડીની મશાલમાં કદી તેલ ખલાસ થઈ જવા દેતી નહિ.

સને ૧૮૬૯માં સત્તાવીસ વર્ષની આઈડાએ રજાઓમાં આવેલ બે નવયુવાન સૈનિકોની જિંદગી બચાવી હતી.

એ વખતે સમુદ્રમાં જોરદાર તોફાન આવ્યું હતું. સૈનિકોએ અંધારી રાતે ખાડી પાસેના ફોર્ટ એડમ સુધી જવા માટે એક નાવિક સાથે વાત કરી. નાવિક ત્યાં જવા તૈયાર થઈ ગયો. પરંતુ અડધા રસ્તે જ તેમની હોડી મોજાંઓની ઝાપટને કારણે ઊંધી વળી ગઈ.

આઈડાએ તે નૌકાને જતી જોઈ હતી એટલે તેની આંખો અને કાન તેના પર જ સ્થિર હતાં. અંધારી રાતે ફસાયેલા સૈનિકોની બૂમ તેને કાને અથડાઈ. તે તુરત તેમને બચાવવા નૌકા લઈને દોડી ગઈ, ત્યાં જઈને જોયું તો એક હાથથી સૈનિક લાકડાના પાટિયાના સહારે તરતો હતો અને બીજા હાથથી તેણે પોતાના બેશુદ્ધ સાથીને પકડી રાખ્યો હતો.

આઈડાએ પહેલાં બેશુદ્ધ સૈનિકને નૌકામાં લીધો અને પછી બીજાને.

કિનારે પહોંચીને એક એક કરીને બન્નેને ઘર સુધી ઘસડી લાવી, તેમની પ્રાથમિક સારવાર કરી. આ ઘટના બાદ લોકોને સૌ પ્રથમ વાર જ આઈડાની બહાદુરીની ખબર પડી.

યુવાન સૈનિકોએ, ફોર્ટ એડમ પહોંચીને બીજે દિવસે આઈડાને ધન્યવાદ આપતો એક પત્ર લખ્યો અને ૨૧૮ ડોલરની રકમ ઈનામ રૂપે મોકલી. એ જમાનામાં આ રકમ ખૂબ મોટી ગણાતી.

ત્યારબાદ તો આઈડાની વીરતા અને સાહસના સમાચાર દૂર દૂર સુધી પહોંચવા લાગ્યા અને બધી જગ્યાએથી તેના પર પત્રો અને પુરસ્કારો આવવા લાગ્યા.

અમેરિકાના રાષ્ટ્રપતિ યુલિસીઝ સિમ્પસન ગ્રાન્ટે છેક લાઈટહાઉસમાં જઈને તેની મુલાકાત લીધી. ન્યુપોર્ટના લોકોએ તેનું સન્માન કર્યું.

૩૭ વર્ષની ઉંમરે કામચલાઉ રીતે ૨૧ વર્ષ સુધી લાઈટ હાઉસનું સંચાલન કરવા બદલ તેની લાઈમ રોક લાઈટ હાઉસની સંરક્ષક તરીકે નિમણૂક કરવામાં આવી. કામચલાઉ એટલા માટે કે આવા જોખમી કાર્ય માટે મહિલાની પસંદગી થતી નથી.

એક દિવસ આઈડાની એક ગાઢ મિત્ર તેને મળવા આવી રહી હતી ત્યારે તેની નૌકા પલટી ખાઈ ગઈ અને આઈડાએ તેને બચાવી લીધી.

ત્યારે આઈડાની ઉંમર ૬૪ વર્ષની હતી અને જીવન રક્ષાનું તેનું આ અંતિમ કાર્ય હતું. પચાસ વર્ષ સુધી લાઈટ હાઉસ પર પૂરી કુશળતાથી કામ કર્યા બાદ ૬૯ વર્ષની વયે તેનું અવસાન થયું.

તેને આટલો બધો યશ અને સન્માન પ્રાપ્ત થતાં હોવા છતાં તેણે પોતાની સ્વાભાવિક સરળતા અને નિસ્વાર્થ સેવાની ભાવના કદી છોડી ન હતી.

તેણે પોતાના જીવનકાળ દરમ્યાન ૨૩ વ્યક્તિઓની જિંદગી બચાવી હતી.

મૃત્યુના ત્રણ વર્ષ અગાઉ તેણે પોતાના વિચારો આ શબ્દોમાં વ્યક્ત કર્યા હતા : “ક્યારેક તો મોજાંઓની ઝાપટો અમારા ઘરની બારીઓ સુધી એવી રીતે અથડાતી કે બહાર કશું દેખાતું પણ નહિ.”

“મોજાંઓ એટલાં બધાં ઊંચે ઊછળતાં કે અમે ભૂખ્યા હોવા છતાં અમને ભોજન પહોંચાડતી નૌકા અમારા સુધી પહોંચી શકતી નહિ, તેમ છતાં હું ખૂબ જ ખુશ રહેતી.”

“ઉનાળામાં આ બંદરેથી સેંકડો નૌકાઓ પસાર થતી અને આ બધા લોકો સહીસલામત પોતાની યાત્રા પૂરી કરે તેની જવાબદારી મારા પર છે, એ વિચાર કરીને મને આનંદ થતો.”

વિશ્વમાં તો કોણ જાણે કેટલાંયે લાઈટહાઉસ હશે અને કેટલાય તેના સંરક્ષક હશે. પરંતુ આઈડાની કર્તવ્યનિષ્ઠા અને નિસ્વાર્થ સેવાની તોલે આજ સુધી કોઈ જોવા મળ્યું નથી. તેના જેવા પણ કોઈ નહિ.

કાયદો કદી સુધર્યો નહિ. દીવાદાંડીના સંચાલનમાં મહિલાને અધિકાર ન જ મળ્યો. આઈડા જિંદગીભર હંગામી એટલે કે કામચલાઉ જ રહી. પણ એ કામચલાઉ કન્યાએ જીવનભર એવું તો કામ ચલાવ્યું કે સમગ્ર પુરુષ જાત તેને સલામ કરી રહે.

